

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1879. Andra Kammaren. N:o 8.

Lördagen den 15 Februari.

Kl. 12 på dagen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 8 innevarande månad.

§ 2.

Företogs val af dels sex revisorer för deltagande uti innevarande års granskning af Statsverkets, Riksbankens och Riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning och dels tre suppleanter för desse revisorer; dervid blefvo utsedde:

till *Revisorer:*

	Riksdagsmannen Herr	C. I. Bengtsson,	
	»	»	C. A. Larsson.
	f. d. Riksdagsmannen	N. Larson i Tullus,	
	»	Kaptenen	J. Mankell,
	Riksdagsmannen Herr	A. Persson	
	och	»	» G. H. Stråle,

med 114 röster hvardera;

samt till *Suppleanter:*

	Riksdagsmannen Herr	H. Andersson i Brügåsen	med 103 röster,
	»	»	P. Nilsson i Råby ... .. » 94 »
och	»	»	N. J. Boström ... .. » 94 »

Ordningen mellan de två sistnämnde suppleanterne, hvilka erhålit lika antal röster, bestämdes genom lottning.

§ 3.

Vidare företogs val af två revisorer och två suppleanter för hvardera af Riksbankens afdelningskontor i Göteborg, Malmö, Luleå och Visby, för granskning af nämnda kontors förvaltning och räkenskaper intill 1878 års slut; och utsågos:

Vid afdelningskontoret i Göteborg:

till *Revisorer*:

f. d. Riksdagsmannen *J. E. Billström* ... med 102 röster
och Generalkonsuln *S. E. Warburg* ... » 102 »

samt till *Suppleanter*:

Kaptenen, Tygförvaltaren *V. A. Hedelius* ... med 64 röster
och Landstingsmannen *D. Magnusson* i Flateby ... » 63 »

Vid afdelningskontoret i Malmö:

till *Revisorer*:

f. d. Riksdagsmannen *Chr. Olsson* i Eskilstorp ... med 81 röster
och Landstingsmannen *Lave Olsson* i Skepparslöf ... » 81 »

samt till *Suppleanter*:

f. d. Riksdagsmannen *N. Nilsson* i Stäfvie ... med 67 röster
och » *P. Nilsson* i Kulhult ... » 67 »

Vid afdelningskontoret i Luleå:

till *Revisorer*:

f. d. Riksdagsmannen *A. Danielsson* i Långnäs ... med 68 röster
och Räntmästaren i Luleå *F. Waldenström* ... » 67 »

samt till *Suppleanter*:

Kyrkvärden *P. A. Öhman* i Öjeby ... med 53 röster
och Ingenjören *P. A. Brändström* i Luleå ... » 51 »

Vid afdelningskontoret i Visby:

till *Revisorer*:

f. d. Riksdagsmannen *L. Norrby* ... med 57 röster
 och Riksdagsmannen Herr *A. P. Danielsson* ... » 55 »

samt till *Suppleanter*:

f. d. Riksdagsmannen *J. E. G. Leijer* ... med 42 röster
 och Riksdagsmannen Herr *P. Larsson* ... » 41 »

Den här ofvan angifna ordning mellan suppleanterne vid afdelningskontoret i Malmö, hvilka erhållit lika antal röster, blef genom lottning bestämd.

§ 4.

Skedde föredragning af Herr *C. A. Larssons* i Kammarens senaste sammanträde bordlagda motion, N:o 123, angående ändringar uti Kammarens arbetsordning.

Ordet begärdes af

Herr Gasslander, som yttrade: Herr Talman! Det ämne, som motionären upptagit, hafva statsrevisorerna anmält i sin till Riksdagen afgifna berättelse, och både motionären och statsrevisorerna anförda, att hvarken Riksdagsordningen eller Andra Kammarens arbetsordning innehålla några föreskrifter, huru det skall förfaras vid beräkningen af arfvode åt Kammarens ledamöter. För min del hyser jag den meningen, att den sålunda påpekade ofullständigheten icke kan afhjelpas på det sätt motionären föreslagit, men innan jag går att anförda skälen för denna min åsigt, ber jag att få nämna, att i instruktionen för fullmäktige i Riksgäldskontoret omnämnes, att fullmäktige skola efter Riksdagens beslut utbetala riksdagskostnaderna, hvarjemte instruktionen innehåller, att fullmäktige skola rätta sig efter hvad grundlagen i detta hänseende bestämmer.

Kammarledamöternes rätt till arfvode likasom statsverkets skyldighet att utbetala detta arfvode grundar sig på Riksdagsordningens föreskrifter, och några beslut, som skulle gå i en annan riktning än de föreskrifter, Riksdagsordningen i detta hänseende innehåller, torde icke denna Kammar vara behörig att fatta. Deremot innehåller Riksdagsordningen, att Kammarerna kan besluta om böter för den ledamot som förfallolöst uteblifver. Om man nu skulle, såsom motionären föreslagit, åt deputerade för Kammarens ekonomi uppdraga att granska requisitioner på arfvoden åt Kammarens ledamöter och, i fall något tvifvel dervid skulle uppkomma angående rättigheten att utbetomma

detta arvode, anmäla sådant hos Kammarens talman, skulle samma ofullständighet, som nu eger rum, fortfarande förefinnas; ty då stannade frågan hos talmannen.

För min del beklagar jag, att motionären i sin motion inblandat beskyllningar mot dem, som hittills hafva haft dessa ärenden om hand, men jag kan deremot icke klandra motionens syfte. Då jag emellertid, såsom jag redan sagt, för min del finner, att någon reda i denna sak icke kan vinnas på det sätt motionären föreslagit, och hans begäran om ändring i öfriga delar af Kammarens arbetsordning icke är beledsagad af någon som helst uppgift på i hvilka delar en sådan ändring är behöflig, yrkar jag, att Kammaren måtte utan vidare afslå motionen.

Herr Hedin: Herr Talman! Jag har ett rent motsatt yrkande mot den siste ärade talarens. Jag för min del skall nemligen aldrig vara med om att främja något, som jag fruktar med tiden skulle kunna utveckla sig till ett tyranniskt missbruk: att qväfva motioner i födseln; och jag yrkar för den skull den ifrågavarande motionens hänvisande till ett Kammarens Enskilda Utskott.

Jag vill icke på förhand förklara min uppfattning af denna fråga, som jag hoppas skall blifva utredd af det Utskott, till hvilket densamma kommer att hänvisas, den frågan nemligen, huruvida det är möjligt för denna Kammare att genom särskilda bestämmelser ensidigt besluta om nödig kontroll deröfver, att riksdagsarvode icke obehörigt utbetalas; utan jag har begärt ordet för att framställa en anmärkning mot en viss del af motionen. Jag skall nemligen tillåta mig att hemställa till motionären, huruvida han icke skulle vilja hos Kammaren göra hemställan om tillåtelse att utsluta ur motionen några der förekommande uttryck, så lydande: »Häraf kan man noggrant finna, att så länge skrifstaten ensam får vara den bestämmande öfver ifrågavarande angelägenhet, så utdelas statens medel af desse herrar efter godtfinnande utan afseende vare sig på princip eller konsekvens, eller med andra ord, den, som lyckas stå väl hos dem, får njuta arvode, antingen han kommer till Riksdagen eller icke, hvaremot andra få vidkännas afdrag, äfven då deras uteblifvande är ofrivilligt.» För den sakutredning, hvarför jag hoppas att motionen måtte blifva till ett Utskott hänvisad, lära dessa ord icke vara nödiga; och jag föreslår deras uteslutande ur motionen, därför att de innehålla en i sak lika ogrundad som i form sårande anklagelse. Om några oregelbundenheter i det hänseende, motionären oförmålt, verkligen hafva inträffat, så läser det vara till Riksdagens fullmäktige i Riksgäldskontoret vi hafva att vända oss för att få en rättelse, för så vidt nemligen icke samma oregelbundenheter skulle bero på bristande bestämmelser, hvilket jag för min del anser högst antagligt. Jag föreställer mig nemligen, att nu gällande bestämmelser icke äro tillräckliga att tillförsäkra fullmäktige så tillförlitliga upplysningar, som behöfvas för att verkställa den pröfning, som skall föregå utanordnandet af från Kammaren reqvirerade medel.

Men huru härmed än må vara, säkert är att mot dem, som

kunna inbegripas i den »skrifstat», mot hvilken motionären riktat sin beskyllning, förekommer icke någon anledning till anmärkning; och vid sådant förhållande borde anmärkningen uteblifvit, så mycket hellre som dessa, mot hvilka beskyllningen rigtats, icke äro i tillfälle att försvara sig på det rum anklagelsen blifvit framställd.

Herr Wieselgren: Jag ber att få instämna med den siste tälaren; han har sagt hvad jag ämnade säga. Särskildt förenar jag mig med honom i hans hemställan till den värde motionären, om han icke skulle anse lämpligt att taga tillbaka de ur motionens motivering citerade orden; de äro oförtjenta och mycket sårande. Jag gör denna hemställan så mycket hellre, som jag af förberörda ord påminnes om förbudet i 52 § Riksdagsordningen: »Ingen må tillåta sig personligen förolämpande uttryck». Den vanligaste ridderlighet bör mana motionären att under detta skydd låta äfven Andra Kammarrens så kallade »skrifstat» vara inbegripen.

Herr C. A. Larsson: Ja, nog vore det beqvämt för skrifstaten, om de fortfarande i dessa frågor finge utöfva samma värde som hitills; men då Herrarne tagit notis om hvad revisionsberättelsen i detta fall innehåller, skola Herrarne finna, att det icke finnes ett osant ord i min motion. Jag är så mycket mera säker på, att det är på Herrarne af skrifstaten felaktigheterna bero, som nyligen vid en sammankomst å Stats-Utskottets riksgäldsafdelning Första Kammarrens ledamöter ville göra anmärkning deremot, att revisorn hos Riksgäldsfullmäktige vidtagit en förändring i en af ifrågavarande listors innehåll; och flere talare yttrade den mening, att det icke tillkom hvarken fullmäktige eller deras revisor att granska dessa listor, ty de hade ingenting annat att göra än utbetala penningarne efter listornas innehåll. Och till bevis på, hur kinkigt det kan vara med dessa saker, ber jag att få återkalla i minnet hvad som hände mig sjelf för några år sedan. Till följd af sjukdom kunde jag icke hitkomma till Riksdagen förr än en månad eller litet mera efter dess början. Vid arfvodets uttagande, som skedde genom en af mina kamrater, behagade man för mig afdraga 360 kronor, under det att en annan ledamot, som varit borta från Riksdagen vida längre än jag, fick hela sitt arfvode fullt ut. Jag skref då till talmannen om förhållandet, och talmannen var god och kom hem till mig; men han förklarade då, att det fans ingen föreskrift, hvarigenom det skedda kunde rättas, utan att det i detta fall berodde på dem, som skrifva ut listan. Således kan jag icke förstå, att jag i min motion sagt något sårande, så vidt icke rena, klara sanningen är sårande. Ty ingen kan ju bestrida, att de fakta, som uppgifvas i revisorernes berättelse, egt rum, och att det således händt, att man gifvit ut 1,200 kronor i arfvode åt den, som icke någon enda dag instält sig vid Riksdagen. Skall man låta det fortgå på detta sätt och låta Riksdagens tjänstemän bestämma arfvodena, vore det besynnerligt, ty sådant, som jag nu nämnt, har icke skett vid en riksdag, utan hela tiden. Vilja Herrarne icke hafva någon ändring, så icke gör det mig något, ty jag

kan ledigt vara af med litet mera eller mindre af arfvodet, men jag anser det rätt, att åtminstone någon annan utom skrifstaten får ett ord med i laget, då det blir fråga om att dela ut arfvodena. Om, på sätt jag föreslagit, deputerade finge genomgå och granska listorna och, der någon tvekan förekomme, öfverlemna saken till talmannen, komme väl talmannen att på vanligt sätt derom göra hemställan hos Kammaren; och jag undrar, om icke detta blefve fullt ut lika bra, som om herrar skribenter ensamt få afgöra saken.

För öfrigt är jag fullt belåten, om motionen öfverlemnas till ett Enskildt Utskott, ty hvarför jag föreslagit dess hänvisande till ett Tillfälligt Utskott var derför, att jag ansåg det skulle förorsaka besvär att välja ett enskildt. Men vilja Herrarne göra det, är jag dermed mycket nöjd. Man kan ju då insätta i detta Enskilda Utskott personer, för hvilka man kan hysa det förtroende, att de skola vidtaga alla de rättelser i arbetsordningen, som de finna vara nödiga. Att rättelser icke äro obehöfliga, vill jag be Herrarne erkänna; ty för en hvar som läst revisionsberättelsen, måste det vara klart, att förhållandet, sådant det nu är, icke är bra.

Herr Linder: Herr Talman! Mine Herrar! Den motion, som nu föreligger, innefattar egentligen två eller till och med, om man så vill, tre ämnen. Det ena är, att en revision af arbetsordningen måtte åvägbringas. Men motionären har dervid framställt ett naket yrkande utan att med ett enda ord angifva den riktning, i hvilken denna revision skulle gå, och följaktligen lemnat det Utskott, som tilläfventyrs kan komma att behandla denna fråga, i fullkomlig okunnighet om hvad genom denna revision skall uträttas, i följd hvaraf det skulle kunna hända — i fall frågan om revidering af arbetsordningen remitterades till ett Utskott, och Utskottet till Kammaren inkomme med utlåtande — att motionären sedermera förklarade: jag menade visst icke detta; jag menade något helt annat. När man framställer en begäran skall man väl säga, *hvad* man vill. Motionären hade således bort angifva, i hvad riktning denna revision skulle gå; ty revision i och för sig angifver blott en form för ändring af något, som *nu* är på ett sätt, men önskas varda på ett annat.

Det andra, som motionen innehåller, är yrkande af ett tillägg till § 5 i Kammarens arbetsordning — ett tillägg, som både uppgifves och formuleras.

Dessa två ting äro hvarandra bestämdt olika; och Riksdagsordningens 55 § säger: ej må i en skrift flera mål af olika beskaffenhet sammanföras. Men motionen innehåller ännu något mera, nemligen de ord, som nyss upplästes beträffande granskning af riksdagsombudens reseräkningar, och som innehåller en, efter hvad jag kan se, formlig anklagelse mot dem, hvilka förut omhänderhaft detta bestyr. Jag menar, att här icke är rätta forum för vare sig anhängiggörandet eller ens framförandet af en dylik anklagelse. Anser sig motionären hafva fog för en sådan anklagelse, bör han väl lämpligen anhängiggöra sin talan derutinnan i vanlig domstolsväg, ty jag för min del tror icke, att Kammarerna är behörigt att upptaga, pröfva och afgöra ett dylikt

mål. Vill motionären återigen, utan att göra någon ansvarstalan gällande, blott och bart åstadkomma en ändring i arbetsordningen, kan det väl ske utan att motivera behovet deraf med någonting, som i sjelfva verket synes vara en anklagelse af kriminell natur, mot hvilken den anklagade icke kan vid detta forum få tillfälle försvara sig.

På grund af hvad jag nu anført, hemställer jag, att motionen, i det skick hon nu föreligger, måtte af Kammaren lemnas utan afseende.

Herr C. A. Larsson: Nog kunde det vara bra att gå till väga på sätt som nästföregående talaren föreslagit; men hans påstående, att flere mål i motionen inblandats, måste jag bestrida, enär, så vidt jag kan förstå, förslag till ändringar i arbetsordningen i flere eller färre delar måste höra till ett och samma mål. Hvarför jag återigen icke särskildt påpekat de ändringar, jag anser nödiga i några af de öfriga paragraferna, härleder sig deraf, att jag hyser det förtroende till det Utskott, som kan komma att behandla motionen, att det sjelft skall söka utreda huruvida, förutom den af mig särskildt påpekade, i öfrigt förekomma några tvetydigheter i arbetsordningen.

Men icke vill jag för min del anställa någon kriminalprocess mot skrifstaten. Hittills har jag visserligen trott, att ingen annan människa än skrifstaten hade att göra med arfvodesmedlens behöriga fördelning, då grundlagen endast säger, att den ledamot af Kammaren, som icke i rätt tid sig vid Riksdagen inställer, skall vara förlustig en viss del af arvodet, men jag ber likväl den siste talaren, att jag slipper formulera någon anklagelse eller anställa någon process mot dessa herrar; och skälet, hvarför jag begagnat de anmärkta orden, var endast för att i dem hafva ett motiv för mitt förslag. Det torde emellertid vara angeläget att erhålla åtminstone den rättelse, jag formulerat, mot hvars billighet, så vidt jag kunnat förnimma, ingen röst höjt sig.

Så vidt jag kunnat förstå, hafva Herrarne hufvudsakligast tagit parti för skrifstaten. Men tro Herrarne den verkligen vara så *ömtålig*, som här blifvit antaget? Att emellertid på densamma beror bestämmandet af arfvodesutdelningen, därför hemtar jag ytterligare stöd af den onständigheten att, såsom jag nyss nämnde, några af Första Kammarens ledamöter i Stats-Utskottet ansågo, att revisorn i Riksgäldskontoret icke egde klandervotum mot de arfvodeslistor, som i Kammarens kansli uppgjordes, och att hvarken fullmäktige eller revisorer egde göra någon anmärkning deremot.

Om emellertid saken ordnades på det sätt, jag tagit mig friheten föreslå, kunde, för den händelse några tvistigheter i afseende på nämnda listor skulle uppkomma, väl ingen svårighet möta för Kammaren att sjelf pröfva dessa tvistigheter och såmedelst skipa rättvisa mot så väl den ena som den andra, hvarigenom också sådana casus, som i revisionsberättelsen omförmälas, i framtiden icke behöfde förekomma.

Herr Wieselgren: Då motionären uttryckt tvifvel, eller, rättare sagt, förklarar sig *viss* om, att den så kallade »skrifstaten» icke vore

på minsta vis ömtålig» för sådana omdömen som i motionen mot den rigtats, ber jag att få uttala en fullkomligt motsatt öfvertygelse; ty jag tror, att hvar och en, som har känsla för sin heder, *måste* såras af sådana tillvitelser, som de, hvilka af talaren på stockholmsbänken nyss ur motionen upplästes. Jag vill just fråga, huru den person skall vara beskaffad, som icke vore »ömtålig» för anklagelser af så kränkande beskaffenhet.

Herr Ola Andersson: Då motionären uppenbarligen sträfvar att åstadkomma rättelse i ett erkänt missförhållande, hoppas jag att Kammaren icke nekar frågan den förberedande behandling, som vid Riksdagen kommer andra motioner till del.

Hvad vidare angår yrkandet, att motionen skulle remitteras till ett Kammarens *enskilda* Utskott, har jag, för min del, icke något deremot; men då jag tror, att icke något stadgande i grundlagen, så vidt jag kan erinra mig, lägger hinder i vägen för att denna motion behandlas af ett redan tillsatt *tillfälligt* Utskott, och då jag äfven erinrar mig, att vid 1871 års riksdag ett af Herr Ehrenborg framställt förslag om ändringar i Kammarens arbetsordning af denna Kammares Första Tillfälliga Utskott behandlades, hemställer jag, huruvida icke äfven nu så kunde ske, nemligen att denna motion hänvisades till ett af de redan tillsatta tillfälliga Utskotten.

Här har yttrats, att frågan icke angår Kammaren enbart, och detta är i viss mån sant. För så vidt nemligen ärendet angår utbetalning af statsmedel eller afser förklaring af några otydliga eller måhända ofullständiga grundlagsstadganden, är det långt ifrån Kammarens enskilda affär; men en annan sak är, att söka få bestämdt *hvem som bör öfvervaka utbetalningen* af dessa medel, då i detta hänseende finnes en lucka i våra nuvarande stadganden. Jag vill erinra mig, att Riksgäldsfullmäktige besvarat af statsrevisorerna i sådant hänseende gjorda anmärkningar dermed, att fullmäktige icke erhålla nödigt material för utöfvande af behörig pröfning i detta afseende; och att fullmäktige således icke hafva stort annat att göra än att helt enkelt utanordna de medel, som från Kammarens kansli requireras. Jag tror sålunda att sträfvet att få rättelse härutinnan kan vara berättigadt.

Hvad som i förevarande fråga föranledt olika meningar, tror jag mig veta vara den omständighet, att det stadgandet, att ledamot, som icke i rätt tid infinner sig vid riksdagen, icke skall under tiden erhålla arfvode, har i praxis så tillämpats, att till ledamot, som haft förfall, och icke blott styrkt detta, utan *derjemte* begärt och beviljats permission, arfvode under permissionstiden utbetalts. Då sådan permission erhålles *utan vilkor* kan också med skäl råda tveksamhet om huruvida arfvode för permissionstiden kan nekas, helst det under sådant förhållande väl knappast kan kallas att hafva *uteblifvit*.

Om således härom olika meningar kunna hysas, är jag fullt ense med talaren på stockholmsbänken derom, att det hade varit önskligt att motionären icke uttalat ett sådant skarpt klander, som han i sin motion gjort, mot dem, som med denna sak haft befattning; och jag instämmer

häruti så mycket hellre, som jag, och troligen flera, vid sista riksdagen ogillade ett af *sanme talare* gjordt temligen skarpt anfäll mot en person, som icke heller var i tillfälle att här försvara sig. Det var vid behandlingen af staten för institutet på Manilla.

I öfrigt äro de af motionären påpekade missförhållandena i fråga om godtgörelse till Kammarens ledamöter visst icke de enda missförhållanden, som ega rum. Det kan t. ex. ifrågasättas, huruvida det är skäligen rättvist, att en del ledamöter erhålla ersättning för vikarier, under det andra, som kanske hemma till följd af sin ställning eller yrken m. m. få hålla långt dyrare vikarier, icke bekomma sådan. Äfven detta förhållande kunde varit skäl att påpeka; så har emellertid icke skett, och jag betvillar att Utskottet, på grund af förevarande motion, dermed kan taga befattning; jag har således endast i förbigående vidrört detta. Vid annat tillfälle kan det kanske vara skäl att härtill återkomma.

Jag anhåller nu emellertid, att motionen må till ett Tillfälligt Utskott hänvisas.

Häruti instämde Herr *Biesert*.

Herr Carl Ifvarsson: Jag tviflar på, att Herr Ola Andersson har rätt i att man bör anse denna fråga såsom blott Kammarens enskilda angelägenhet. Är det nemligen fråga om ändringar i Kammarens arbetsordning, bör en sådan fråga *icke* af Tillfälligt Utskott behandlas, ty ärende som beredes af Tillfälligt Utskott, tillkommer det båda Kamrarna att besluta öfver. Är det åter ett ärende, som tillhör båda Kamrarnes handläggning, bör väl icke ifrågakomma att i och för ett sådant ärende vidtaga någon ändring i arbetsordningen.

Jag har icke läst den föreliggande motionen, men att döma efter hvad jag sett af föredragningslistan och hört af diskussionen, går motionen ut på ändring i arbetsordningen, men en sådan ändring kan naturligtvis icke afse annat än att Kammaren skulle sjelf fatta bestämmelser om någon slags kontroll öfver utbetalningen af de medel, hvarom nu är fråga.

Jag tror visserligen att det ginge för sig att i Andra Kammarens arbetsordning införa ett stadgande derom, att Kammaren bör utse personer, hvilka skola granska de räkningar m. m., som inkomma, för att utvisa om de äro rigtiga eller ej samt, i händelse anledning till anmärkning förekommer, göra hemställan till Kammaren om rättelse. Men det skulle kunna ifrågasättas, om *en* Kamrars beslut i dylika frågor är tillfyllestgörande, emedan, då statsmedel användas, icke *en* Kammare ensam har beslutanderätt. Är denna uppfattning riktig, lär det ej finnas annan utväg än att låta någon tjänsteman i Riksgäldskontoret granska siffrorna, på det att anslagsfrågan må kunna af Riksdagen afgöras. Derom har motionären ej gjort någon framställning, såvidt jag kan förstå, och Kammaren kan således ej på grund af motionen taga frågan derom i öfvervägande. Jag tror därför att, om man vill åstadkomma kontroll i berörda hänseende, det vore rättast att tillsätta ett Utskott från Kammarens sida för att få

utrönt, hvilka förändringar eller tillägg i Kammarens arbetsordning böra vidtagas. Jag önskar för min del, att frågan måtte utredas, och att hvar och en må vederfaras rättvisa, samt hemställer därför, att ett enskildt Utskott för frågans handläggning måtte tillsättas.

Härmed var öfverläggningen slutad. Propositioner gäfvos i enlighet med de yrkanden som förekommit; och beslöt Kammaren att till ett enskildt Utskott öfverlemna den ifrågavarande motionen.

I sammanhang härmed beslöts, att nämnda enskilda Utskott skulle bestå af sju ledamöter samt att val af dessa ledamöter skulle anställas i det sammanträde, som komme att hållas nästkommande Onsdag den 19 i denna månad.

§ 5.

Föredrogs Lag-Utskottets utlåtande N:o 1, i anledning af verkställd granskning af Riksdagens Justitieombudsmans embetsförvaltning.

Utskottet hade i detta utlåtande angående Justitie-ombudsmannens embetsförvaltning i dess helhet uttalat det omdöme,

att Justitieombudsmannen genom nit, oväld och skicklighet fortfarande motsvarat Riksdagens förtroende.

Herr Hedlund anförde: Då Lag-Utskottet i föreliggande utlåtande uttalar såsom slutomdöme med hänseende till den verkställda granskningen af Justitieombudsmannens senast afgifna berättelse, "att Justitieombudsmannen genom nit, oväld och skicklighet fortfarande motsvarat Riksdagens förtroende," så utgör detta blott ett upprepande af enahanda omdöme från Lag-Utskottets sida sedan flera år tillbaka, och utgör, såsom jag hoppas, blott en länk i kedjan af de omdömen, hvilka framdeles skola komma samme högt aktade embetsman till del. Icke förty finnas i Justitieombudsmannens förvaltning ett par omständigheter på hvilka jag velat fästa Kammarens uppmärksamhet, och hvilka beröra dels ett sakförhållande, dels en synpunkt, hvilkas närmare betraktande framkallas af Justitieombudsmannens senaste berättelse. Man kan — skulle jag tro — ega alla de förtjenster, hvilka här i Lag-Utskottets utlåtande rättvisligen vitsordas hos Justitieombudsmannen, utan att derföre måhända alltid hafva en ofelbar blick i hvarje särskildt fall. Jag anhåller att litet närmare få beröra denna fråga.

Här inträder till exempel följande fall. En embetsman — vi kunna kalla honom polismästare i en stad — kallar utan all anledning till sig en aktad borgare. Denne infinder sig uti embetslokalen. Det kan vara omtvistadt, huruvida det är rätt att säga "*embetsrummet*"; säkert är emellertid, att han instälde sig i polismästarens *embetslokal*. Der bemötes han af polismästaren icke blott med hårda tillmälen, ja, till och med, med oqvädinsord, utan ännu värre — embetsmannen bär hand på honom. Mannen aflägsnar sig. Såsom vittne finnes en af polismästarens egna underlydande.

Detta sakförhållande framställdes af borgaren för Justitieombudsmannen; ty till hvem skulle han eljest hafva vänt sig? Hade frågan

gällt någon enskild person, som på sådant sätt förgripit sig mot honom, hade han kunnat stämma denne inför Rådstufvurätten, men då frågan icke gälde någon privatman, utan en embetsman, i tjensteutföring, så fans ej annat att välja på än en anmälan hos Justitieombudsmannen eller Justitikansleren; och naturligtvis föredrog man att vända sig till den förstnämnde. Justitieombudsmannen infortrade förklaring från den, som begått oförrätten, och denne erkände sig till viss del skyldig, nemligen till oqvädinsorden, men nekade deremot till den der knuffen, som just var det farliga i saken. Den förorättade mannen svarade nu med en hänvisning till vid uppträdet närvarande personer, hvilka voro att betrakta som vittnen, men Justitieombudsmannen ansåg sig ej kunna något vidare åt saken göra, och hvarför? han är bunden af ett stadgande uti den för honom utfärdade instruktionen, som säger att, när någon enskild person klagat hos Justitieombudsmannen öfver domares, embets- och tjenstemäns åtgärder, klagoskriften skall åtföljas af "*fullständiga handlingar och bevis*." Men då möter oss frågan: på hvad sätt skall man kunna styrka en handling annat än genom vittnen, och hvem skall bringa fram dem om ej just Justitieombudsmannen. Justitieombudsmannen svarar: "jag kan icke anställa åtal i en sak på så svaga bevisningsgrunder; jag kan icke föranstalta om vittnesmål utan att åtal skett. Åtal förutsätter vittnesmål och vittnesmål förutsätter åtal." Men denna synpunkt förefaller mig ganska betänklig. Konseqvenserna kunna nemligen blifva sådana, att en embetsman finner ett obehörigt skydd just i sin egenskap att vara embetsman. En polismästare till exempel låter utan all anledning kalla till sig en medborgare, hvilken som helst, — jag ser intet hinder för att det icke kan hända till och med hvem som helst af oss, som nu äro här församlade. Han kan i poliscorpeens närvaro ej blott groft oqvåda utan äfven handgripligt förfördela samma person, utan någon påföljd för honom. Ty då den förorättade vänder sig till den myndighet, hvilken i första rummet eger att åtala, säges det: "framskaffa först bevis eller åtminstone en attest från dem, som vid tillfället voro närvarande. Men sådana bevis lära icke de underordnade frivilligt framkomma med. Mig förefaller det, som om härvidlag för Justitieombudsmannen — hvars upprigtiga önskan att beifra hvarje öfverträdelse af lag och rätt det icke kan falla mig in att i någon mån vilja underkänna — borde finnas någon möjlighet att låta inkalla vittnen för att höras inför domstol, utan att sådant med nödvändighet måste förutsätta åtal, samt att han borde föranstalta åtal först då, när vittnesmålet gifvit vid handen, att åtal är berättigadt. Jag inser visserligen, att det äfven kan vara en betänklig sak att på förhand höra vittnen, och att sådant icke får ske på lösa grunder, utan att man dessförinnan måste vara moraliskt öfvertygad om att ett fel verkligen blifvit begånget, och jag ville ingalunda göra mig till en målsman för den åsigten, att Justitieombudsmannen bör anställa åtal eller föranstalta om vittnesförhör i tid och otid. Jag har blott velat påpeka, hvarthän konseqvenserna leda, då den enskilde står alldeles rättslös gent emot en embetsman i fråga om en oförrätt, vid hvars föröfvande många vittnen närvarit.

Detta var *en sak*.

Vidare är det en sak, som ej är mindre vigtig, och hvilken framgår af Justitieombudsmannens berättelse. Jag vill anföra ett par fall, hemtade ur verkligheten. En person — en aktad lagkarl — kommer till en tidningsredaktion och säger: "har ni icke läst i tidningen om en godtycklig handling, som nyligen egt run från polisens sida?" — "Nej"; svaras det. — Polisen har gjort sig sjelf till domare i ett mål, hvori den icke egt döma. Tidningsredaktören skaffar sig, ej utan svårighet, de fullständiga handlingarna i målet, hvaraf framgår, att ett lögnaktigt tal förorsakat en mans arresterande och kvarhållande i häkte tre dagar efter det osanningen blifvit uppdagad. Vidare inträffar det, att lögnaren, som först omtalat historien och derigenom bragt polisen till att vidtaga häktningsåtgärden, blifver gripen och anklagad "för falsk angivelse", — ohuru någon angivelse aldrig egt run. Poliskammaren afdömer sjelf målet och mannen fälles till böter, som i anseende till bristande tillgångar förvandlas till tio dygns fängelse vid vatten och bröd. Handlingarne i målet införas sedermera fullständigt i tidningen från första raden till den sista. Tidningen skickas till Justitieombudsmannen, för att han må hafva ledning af fullständiga rättegångshandlingar; men Justitieombudsmannen säger, "jag har intet att skaffa med sådant, som i tidningar berättelsevis meddelas, äfven när det utgör ett fullständigt aftryck af handlingar." Deruti kan han visserligen hafva rätt, men frågan är, om hvad som sålunda passerat icke må anses innebära tillräcklig anledning för honom att infordra originalhandlingarna i målet. Men dertill finner han sig icke föranlåten. Det var endast den omständigheten, att i förbindelse härmed stod en fånglista, som föranledde Justitieombudsmannen att upptaga och beifra lagöfverträdelsen.

Ett annat fall har inträffat. Några värnpliktige, hvilka fått den besynnerliga föreställningen, att de icke böra bära vapen, inkallas för krigsrätt, men på ett ganska egendomligt sätt, nemligen så, att de ställas inför fronten af samlad trupp och befallas taga vapen i hand. Då de vägra, dömas de af krigsrätten till 11, 12, — ja, ända till 13 månaders straffarbete. Nu innehålla krigslagarne, att, om krigsman begår brott, därför han dömes till 6 månaders straffarbete eller eljest svårare straff, så skall han ur rullorna afföras, en bestämmelse, som visar, att straffet här afses vanfrejdade brott. Emellertid inkallas åtskilliga af desse värnpliktige efter undergånet straff ännu en gång och dömas *för andra gången* till 11 — 14 månaders straffarbete. Det uppenbart olagliga förfarandet omtalades uti tidningarne och kom till Justitieombudsmannens kännedom, men Justitieombudsmannen ansåg sig icke hafva dermed att skaffa, emär de förorättade icke sjelfve framkommo med klagan. Justitieombudsmannen grundar detta sitt handlingssätt derpå att, om målsmanen sjelf icke åstadkommer eller lemnar sitt biträde till åstadkommande af den bevisning, som är nödig, vare sig att han derifrån afhållas af feighet, menniskofruktan eller dylikt, Justitieombudsmannen icke skulle vara skyldig eller befogad att upptaga saken. Här kan då lätt det förhållande inträda, att ganska stora rättskränkingar, lagda inför offentligheten och underkastade den allmänna rättskänslans förkastelse, kvarstå obeifrade och

obestraftrade. Det är visserligen sant, att den enskilde, som icke vill föra klagan, då han blifvit utsatt för en sådan rättskränkning, må skylla sig sjelf. Men med all aktning för den enskildes rätt, som för mig är helig, finnes dock här något annat ännu högre, och det är lagarnes efterlefnad, och Justitieombudsmannens uppgift är just att hafva allmän tillsyn öfver denna efterlefnad. Går jag nemligen till instruktionen för Justitieombudsmannen — för att icke tala om den § i Regeringsformen, som i de allmännaste ordalag omnämner Justitieombudsmannens skyldigheter — så finner jag att 1 § i instruktionen ålägger Justitieombudsmannen att hafva en "allmän tillsyn" öfver lagars, författningsars och instruktioners efterlefnad af domare, embets- och tjänstemän etc. Vidare finner jag i § 3 stadgandet: "förmärker" Justitieombudsmannen, att någon domare, embets- eller tjänsteman, utan vrång afsigt, endast af ovarsamhet, felat etc. Ingenstädes omtalas dock att Justitieombudsmannens åtgärd i dessa afseenden skulle vara beroende af den enskilde målsmannen. Deremot förekommer längre fram i § 9 att, när någon klagar hos Justitieombudsmannen öfver domares, embets- och tjänstemäns åtgärder, han skall söka åvägabringa den bevisning, hvarom jag nyss nämnt. Mig synes således att öfver Justitieombudsmannens skyldighet att upptaga enskildes klagomål står hans uppgift, att hafva *en allmän tillsyn* öfver lagarnes efterlefnad. Detta har Justitieombudsmannen och uttalat i sin embetsberättelse till 1867 års riksdag. I denna berättelse har han liksom definierat denna tillsyn öfver lagarnes efterlefnad, som han har att utöfva, och han säger, att den skulle handhafvas under hans embetsresor och genom besök i domstolar och embetsverk så inom som utom hufvudstaden och derunder anställd undersökning rörande ärendenas gång och behandling. Men, säger han vidare, han kunde icke resa hela året om, och bristen i den allmänna tillsynen borde icke ersättas genom anlåtande af ett förhatligt spionsystem, utan det finge bero på den enskilde, som blifvit förnärad, att uppträda och klaga. Han reserverar sig mot den uppfattning, att han skulle vara skyldig att taga meddelanden och klagomål i tidningarne till grund för sina embetsåtgärder, och han vill att en tidningsredaktion skall i första rummet hänvisa den klagande och förorättade att i vederbörlig ordning vända sig med sin klagan till behörigt forum, för att sjelf der uppträda..

I sin till innevarande års Riksdag afgifna embetsberättelse formulerar Justitieombudsmannen sin skyldighet i omnämnda afseende på något annat sätt. Efter att först hafva omtalat, att de åtal, som varit föremål för hans behandling, varit ovanligt få och af ringa betydelse, säger han: "Om jag nu icke svikit min pligt och försummat åtala, hvad som skäligen bort åtalas, och om Riksdagens Lag-Utskott vid granskningen af mina embetsåtgärder icke blundat för en sådan min pligtförgätenhet, skulle af ofvan anmärkta förhållande den slutsats kunna dragas, att klagomålen varit flera än de skäligen anledningarne till klagan. En sådan slutsats vore dock vilseledande, ty utan tvifvel finnas mera befogade anledningar till klagan, än de som blifvit framburna." Det finnes alltså sådana anledningar, men hvar-

före hafva de icke kommit att utgöra föremål för Justitieombudsmannens embetsåtgärd? Jo, därför, säger han, att den enskilda personen, som lidit kränkning i sin rätt, icke sjelf framträd och sökt åvägbringa den bevisning, som varit möjlig. Här föreligger således den förutsättning, att befogade anledningar till klagomål förefunnits, som icke framkommit, d. v. s. att rättskränkningar egt rum, som icke blifvit föremål för hans beifran, äfven då — det ligger i ordalagen — de offentligen omtalats i pressen. Nu är det visserligen icke min mening att Justitieombudsmannen i hvarje fall, då i en tidning förekomma anmärkningar mot en embetsmans åtgärder, skall mot honom anställa åtal eller ens af honom begära förklaring, men det förefaller mig att, när rättegångshandlingar äro fullständigt införda i en tidning och han af dem inhemtar kännedom om målets beskaffenhet, han bör deraf taga sig anledning att infordra originalhandlingarne från vederbörande. Detta synes mig vara ett billigt kraf och en sak, som ingår i Justitieombudsmannens förrättning. Jag vill ytterligare ur Konstitutions-Utskottets betänkande den 5 Augusti 1809 i fråga om justitieombudsmans-institutionen uppläsa några ord, som jag anser bestyrka min uppfattning. Utskottet yttrar der följande:

“Utskottet har, med den grannligheten som varit detsamma möjlig, sökt förekomma en sammanblandning af denna ämbetsmans göromål med Konungens Justitiä-Cancellers. Dervid hafva så mycket mindre mött någre betydliga svårigheter, som föremålen för Justitieombudsmannens embetsbefattning, utan att skilja honom ifrån laglig åtgärd vid enskildes klagomål, egentligen synas vara den allmänna tillsynen öfver lagars, författnings och instructioners efterlefnad af domare, högre och lägre ämbetsmän, samt anmärkandet och beifrandet af sådana deras begångna fel, hvilka antingen synas härröra från egen nytta, vrångvisa, våld och grof försumlighet, eller bereda en allmän osäkerhet för medborgares rättigheter.“

Om Justitieombudsmannen nu vid utöfningen af den allmänna tillsynen öfver lagarnes efterlefnad och i fråga om embets- och tjänstemäns maktmissbruk får en så god ledning, som genom rättegångshandlingars fullständiga upptagande af pressen, synes det mig böra vara för Justitieombudsmannen välkommet att få detta biträde i sitt djupt ansvarsfulla värf att öfvervaka rättstillståndet i landet.

När alltså Justitieombudsmannen ansett sig böra lemna pressens meddelanden å sido, då icke enskild målsman sjelf framträder, så ber jag att mot denna uppfattning, för så vidt den ligger i Justitieombudsmannens nu åberopade berättelse, som jag har anført, få inlägga en gensaga till protokollet, utan att göra något yrkande, endast på det att icke, genom ett Riksdagens godkännande af en sådan uppfattning, en häfd må vinna inträde, som hos någon annan mindre nitisk embetsman än den nuvarande Justitieombudsmannen kunde gifva anledning att blunda för rättskränkningar, der han borde vara vaksam.

Jag upprepar, att jag för min del är förvissad, att det omdöme, som Lag-Utskottet eguat Justitieombudsmannen icke, är en blott tom fras, en artighetsbetygelse, utan att detta omdöme är grundadt på en ganska samvetsgrann pröfning af alla de handlingar, som i detta af-

seende stått till Utskottets förfogande, och jag lyckönskar Riksdagen och svenska folket till att ega en Justitieombudsman, om hvilken ett sådant omdöme kan rättvisligen fällas.

Herr Hedin: Herr Talman! Jemte det jag ber att få instämma i den siste ärade talarens yttrande beträffande det omdöme Lag-Utskottet uttalat angående Justitieombudsmannen och hans verksamhet, anhåller jag af två anledningar att få till detta yttrande anknyta några betraktelser.

I förbigående, i en mellanmening, fälde den ärade talaren det uttrycket, att det icke skulle tillkomma den enskilde att åtala en embets- eller tjänsteman för fel i embetet eller tjensten. Denna åsigt bestrider jag; och jag begagnar så mycket hellre detta tillfälle dertill, som det efter min tanke har varit till men för justitieombudsmannambetet och uppfattningen af detsamma, att en sådan åsigt gjort sig allmänt gällande. Utöfningen af den enskilda åtalsrätten skulle nemligen säkert hafva lärt mängen af dem, som klaga öfver att justitieombudsmansambetets innehafvare, efter deras förmenande, icke göra allt hvad de kunna och böra, att Justitieombudsmannen dock icke är utrustad med makt att trola eller att göra underverk.

Jag bestrider, som sagdt, den åsigten att det skulle vara den enskilde lagligen förmenadt att åtala embets- och tjänstemän för fel i embetet eller tjensten. Jag vet väl att denna åsigt är allmänt spridd och antagen. Somliga gifva dem en sådan utsträckning, att det icke i något fall skulle vara den enskilde tillåtet, då han anser sig genom embetsmans fel eller försummelse förorättad, att sjelf anställa åtal; andra torde uttala den såsom en allmän regel, från hvilken de medgifva ett undantag, det nemligen som återfinnes i Rättegångsbalken 10 kap. 27 § der det heter: "Vill någon å landet söka kronofogde, länsman eller uppbördsmän, för det de gjort honom orätt, i hvarje-handa utmätning, uppbörd, eller med egenvillig pålaga, olikhet i skjuts och gärd" etc. — så behandlas sådana mål vid allmän underrätt, och paragrafen synes verkligen vara så affattad, att den medgifver befohgenhet för den enskilde att genom åtal icke blott söka rättelse i hvad som skett honom orätt utan äfven därför yrka kriminelt ansvar.

Andra åter — och till deras antal hör jag för min ringa del — hysa den föreställningen, att den enskilda åtalsrätten mot embets- och tjänstemän icke är så inskränkt, att den skulle vara medgifven blott i de fall, som omtalas i 10 kap. 27 § Rättegångsbalken. Naturligtvis har jag ingenting att invända mot den uppfattningen, att grundlagen derutinnan är klar och tydlig, att enskildt åtal mot Konungens rådgifvare i och för deras embete icke kan förekomma vid Stockholms Råd-stufvurätt. Icke heller kan jag hafva något att invända mot det påståendet, att domare äro fritagna från enskild åtalsrätt — men för öfrigt påstår jag, att enskild åtalsrätt finnes och att en motsatt åsigt uppstått endast genom en alldeles oriktig tolkning af 1807 års förklaring angående åtal mot domare.

Detta var den ena anmärkningen, hvartill den ärade talarens yttrande föranledde mig. Men han har äfven anställt några betraktelser öfver ett yttrande, som förekommer i Justitieombudsmannens

senast afgifna berättelse sid. 32. Jag för min del får bekänna att jag icke är fullt säker om meningen med detta Justitieombudsmannens yttrande, men då jag är skyldig att taga det strängt efter orden, så läser jag deri ingenting annat än följande:

Herr Justitieombudsmannen fränsäger sig icke rätt, icke heller skyldighet att såsom åklagaremyndighet ingripa äfven i sådana fall, der anledning dertill icke blifvit honom gifven genom hos honom gjord anmälan af den, som anser sig hafva blifvit af en embets- eller tjänsteman i embetsutöfning förfördelad, men väl framhålles af Justitieombudsmannen på detta ställe de svårigheter, som skulle möta honom, om han utan någon sådan anmälan företoge en undersökning eller skrede till åtal, derest icke den förorättade målsegaren ville lemna sitt biträde till sakens utredning eller åstadkommande af bevisning inför domstol. Att sådana svårigheter skola uppstå och möjligen understundom blifva rent af oöfvervinneliga kan jag lätt tänka mig. Jag kan ej heller förbise, att en åklagare i en så hög ställning som Justitieombudsmannen icke får obetänkt rusa åstad med ett åtal. Han har ej blott ett juridiskt ansvar, utan äfven ett moraliskt att tänka på om han går obetänkt till väga. Men då uppstår den frågan: betraktar Justitieombudsmannen de omförmälda svårigheter, som skola möta honom vid utöfvandet af åklagaremakten, der en målsegare icke vill gå till handa med upplysningar, såsom oöfvervinnerliga och såsom förekommande i *alla* fall, d. v. s. framträda de för honom såsom liktydiga med omöjligheter, mot hvilka han icke ens bjuder till att kämpa? Besvaras denna fråga med ja, så är det tydligt att i praktiken blir resultatet detsamma, som om Justitieombudsmannen förnekade sig ega rätt eller skyldighet att ingripa annat än efter skedd anmälan.

Jag tror icke att Justitieombudsmannen uttalat sig så, som om han hyste en sådan åsigt om de åberopade svårigheterna, ej heller tror jag att han ständigt iakttager ett sådant förfaringssätt, som af den åsigten skulle blifva en följd. Men vore det så, då skulle jag visserligen finna ett sådant förfaringssätt fullt ut lika betänkligt, som om han hade teoretiskt uttalat den åsigten, att han icke hade hvarken rättighet eller pligt att ingripa i andra fall, än då formlig anmälan hos honom skett. Jag tror dock att man ur såväl den nuvarande ombudsmannens föregående embetsberättelser som äfven ur de berättelser, som åtskilliga af hans företrädare i embetet afgifvit, kan framdraga bevis på att en sådan uppfattning af åklaganderätten icke gjort sig gällande vare sig hos den nuvarande innehavaren af Justitieombudsmansbefattningen eller hos någon af hans företrädare.

Emellertid erkänner jag, såsom jag redan vid början af mitt yttrande tillkännagaf, att jag icke funnit Justitieombudsmannens åsigt i detta hänseende på det citerade stället, sid. 32 i hans sist afgifna embetsberättelse, vara så fullt klart uttryckt, att jag vågar påstå att jag är fullt säker på riktigheten af min uppfattning af densamma.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, blef det förevarande utlåtandet lagdt till handlingarne.

§ 6.

Herr Talmannen hemställde, under återopande af derom mellan Herrar Talmän träffad öfverenskommelse, det Kammaren ville besluta att i sammanträdet nästa Onsdag den 19 innevarande månad företaga val af de 24 valmän, hvilka, jemte ett lika antal från Första Kam-maren, hade att välja Riksdagens Justitieombudsman och hans efter-trädare, äfvensom af sex suppleanter för nämnde valmän; och blef denna hemställan af Kammaren bifallen.

§ 7.

Herr Asker yttrade: Jag tillåter mig vördsamt anhålla om Kam-marens benägna bifall dertill, att några mig tillhandakomna handlingar rörande ifrågasatt inköp för statens räkning af f. d. Linnéanska egen-domen Hammarby i Upsala län måtte få till Stats-Utskottet öfver-lemnas.

Denna framställning bifölls.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes Stats-Utskottets utlåtande N:o 3, angående beräkningen af statsverkets inkomster.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr <i>S. Ljunggren</i>	under 4 dagar från och med den 19 Februari,	
„ <i>Chr. Christensson</i>	„ 8 „ „ „	21 „
„ <i>Fr. Andersson</i>	„ 10 „ „ „	26 „

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3 e. m.

Iu fidem

H. A. Kolmodin.